

OBSAH

Předmluva	9
Úvod	11
Bezpečnost práce v klinické laboratoři	13
1. Preanalytická příprava biologického materiálu	17
1.1. Odběr krve	17
1.1.1. Odběr venózní krve	17
1.1.2. Odběr arteriální krve	19
1.1.3. Odběr kapilární krve	20
1.1.4. Antikoagulační a konzervační látky	20
1.1.5. Vliv místa odběru na složení krve	22
1.1.6. Hemolýza	23
1.2. Sběr moče	23
1.3. Odběr vzorků stolice	24
1.4. Odběr cerebrospinální tekutiny	24
1.5. Odběr ostatních tělních tekutin a tkání	24
1.6. Zpracování vzorku pro analýzu	26
1.6.1. Identifikace vzorku	26
1.6.2. Ochrana vzorků při transportu	26
1.6.3. Separace a skladování vzorků	26
1.7. Fyziologické faktory ovlivňující složení tělních tekutin	27
1.7.1. Kontrolovatelné proměnné podmínky při odběru	27
1.7.2. Klinické stavy	31
2. Zajištění kvality laboratorní práce	33
2.1. Kriteria kvality a spolehlivosti analytických metod	33
2.1.1. Výběr a hodnocení metod	34
2.1.2. Metody vnitřní kontroly kvality laboratorní práce	37
2.2. Kriteria kvality a spolehlivosti diagnostických metod	39
2.3. Statistické postupy	41
2.3.1. Rozložení hodnot	41
2.3.2. Průměr a standardní odchylka	42
2.3.3. Správnost	43
2.3.4. Přesnost	43
2.3.5. Koncept „normálu“	43
2.3.6. Gaussovské rozložení referenčních a abnormálních hodnot	43
2.3.7. Negaussovské rozložení hodnot	44
2.3.8. Vynášení dat kontrolních materiálů podle Levyho – Jennings	45
2.3.9. Westgardova pravidla	45
2.4. Faktory ovlivňující referenční hodnoty	46
2.4.1. Biologické faktory	46
2.4.2. Metodické přístupy	49
2.4.3. Preanalytické faktory	50
3. Metody v klinické biochemii	51
3.1. Separační metody	52
3.1.1. Centrifugace	52
3.1.2. Chromatografie	54

3.1.3. Elektroforéza	56
3.2. Analytické metody	58
3.2.1. Optické metody	58
3.2.2. Elektrochemické metody	68
3.2.3. Molekulárně genetické metody	72
4. Imunochemické metody	75
4.1. Imunoprecipitační metody	78
4.1.1. Imunoprecipitace v roztoku	78
4.1.2. Imunoprecipitace v gelu	79
4.2. Imunochemické metody se značenými molekulami	85
4.3.1. Metodické principy	86
4.3.2. Radioimunochemická stanovení (RIA – Radioimunoassay)	90
4.3.3. Imunoradiometrická analýza (IRMA)	94
4.3.4. Enzymoimunochemická stanovení (EIA)	97
4.3.5. Fluorescenční imunochemické techniky	103
4.3.6. Chemiluminescenční a bioluminescenční imunochemické metody	106
5. Metabolismus aminokyselin a jeho poruchy	109
5.1. Aminokyseliny v tělních tekutinách	109
5.2. Poruchy metabolismu aminokyselin	110
5.2.1. Primární aminoacidurie	111
5.2.2. Sekundární aminoacidurie	116
5.2.3. Diagnóza aminoacidurií	116
6. Proteiny	119
6.1. Funkce proteinů v těle	119
6.2. Metabolismus proteinů	120
6.3. Koncentrace proteinů a chorobné stavy	122
6.4. Celkové proteiny	122
6.4.1. Stanovení celkových proteinů	122
6.4.2. Klinický význam změn hodnot celkových proteinů v séru	125
6.5. Plazmatické proteiny	126
6.5.1. Klinicky významné plazmatické proteiny	126
6.5.2. Klinické aplikace	130
6.5.3. Stanovení specifických sérových proteinů	132
6.6. Analýza proteinů v moči	134
6.6.1. Kvalitativní analýza	134
6.6.2. Kvantitativní stanovení proteinů v moči	135
6.6.3. Klinický význam stanovení proteinů v moči	136
7. Enzymy	139
7.1. Faktory ovlivňující aktivitu enzymů	139
7.2. Výjadřování a výpočet aktivity enzymů	142
7.3. Klinicky významné enzymy	144
7.3.1. Aminotransferasy	145
7.3.2. Laktátdehydrogenasa	148
7.3.3. Kreatinkinasa	151
7.3.4. Alkalická fosfatasa	153
7.3.5. Kyselá fosfatasa	155
7.3.6. γ -glutamyltransferasa	156
7.3.7. Cholinesterasa	157
7.3.8. Amylasy	158
7.3.9. Lipasa	161
8. Sacharidy	163
8.1. Metabolismus sacharidů	163
8.2. Hormonální regulace hladiny glukosy v krvi	165

8.3. Klinické aplikace	166
8.3.1. Klasifikace diabetu a ostatních případů glukosové intolerance	167
8.3.2. Vrozené poruchy sacharidového metabolismu	169
8.4. Laboratorní diagnostika	171
8.4.1. Typy laboratorních testů	171
8.5. Analytické metody	174
8.5.1. Glukosa v séru a cerebrospinální tekutině	174
8.5.2. Metody stanovení glukosy v krvi	175
8.5.3. Glukosa v moči	178
8.5.4. Stanovení insulinu a C- peptidu	179
8.5.5. Metody stanovení glykovaných hemoglobinů	179
8.5.6. Metody stanovení ketoláték	180
9. Lipidy	181
9.1. Struktura a funkce lipidů	181
9.2. Metabolismus mastných kyselin a triacylglycerolů	183
9.3. Metabolismus cholesterolu	184
9.4. Trávení a absorpce lipidů	187
9.4.1. Exogenní lipidy	187
9.4.2. Endogenní lipidy	188
9.5. Transport lipidů	188
9.5.1. Lipoproteiny	188
9.5.2. Apoproteiny	193
9.5.3. Enzymy zapojené v transportu lipidů	195
9.5.4. Ateroskleróza	197
9.6. Analýza lipidů v tělních tekutinách	198
9.7. Referenční rozsahy hodnot lipidů	201
9.8. Klinické aplikace	202
9.8.1. Hyperlipoproteinemie	202
9.8.2. Hypolipoproteinemie	205
9.8.3. Lyzosomální lipidové poruchy	206
10. Funkce jater	209
10.1. Metabolismus jater	211
10.1.1. Metabolické funkce	211
10.1.2. Detoxikační funkce	212
10.2. Analytické postupy	213
10.2.1. Analýza indikátorů metabolických funkcí jater	213
10.2.2. Indikátory detoxikační a exkreační funkce jater	216
10.3. Klinické aplikace	220
10.3.1. Žloutenka	220
10.3.1.1. Hyperbilirubinemie s převahou nekonjugované formy	221
10.3.1.2. Hyperbilirubinemie s převahou konjugované formy	223
11. Funkce ledvin a dusíkaté látky neproteinové povahy	233
11.1. Ledviny	233
11.1.1. Funkce nefronu	233
11.1.2. Transportní procesy v ledvinové buňce	241
11.2. Koncept ledvinové clearance	241
11.3. Dusíkaté látky neproteinové povahy	242
11.3.1. Kreatinin	242
11.3.2. Kreatin	245
11.3.3. Močovina	245
11.3.4. Kyselina močová	248
11.3.5. Amoniak	252
12. Elektrolyty	253
12.1. Distribuce vody v těle	253
12.2. Elektrolyty v plazmě	254

12.2.1. Sodík	254
12.2.2. Draslík	259
12.2.3. Chloridy	262
12.2.4. Hydrogenuhlíčitán	264
12.2.5. Aniontová mezera	264
12.2.6. Hořčík	266
12.2.7. Železo	267
12.3. Elektrolyty v moči	270
12.4. Analytické metody	271
12.4.1. Sodík a draslík	271
12.4.2. Chloridy	272
12.4.3. Celkový oxid uhlíčitý	273
12.4.4. Hořčík	273
12.4.5. Osmolalita	274
12.4.6. Železo a celková vazebná kapacita pro Fe (TIBC)	274
14.4.7. Feritin	275
13. Acidobazická rovnováha	277
13.1. Obecné principy acidobazické rovnováhy	277
13.1.1. Kyseliny a báze	277
13.1.2. Koncentrace $[H^+]$, pH a pufrý	277
13.1.3. Fyzikální principy chování plynů	279
13.2. Výměna plynů v těle	280
13.2.1. Fyziologie výměny plynů	280
13.2.2. Disociační křivka kyslíku	281
13.3. Regulace pH v organismu	282
13.3.1. Zdroje protonů H^+	282
13.3.2. Pufrací systémy v těle	282
13.4. Regulace acidobazické rovnováhy	285
13.4.1. Respirační regulace	286
13.4.2. Renální regulace	286
13.5. Parametry ABR a ostatní vyšetření	287
13.5.1. Základní parametry	287
13.5.2. Odvozené parametry	288
13.5.3. Ostatní odvozené parametry	289
13.6. Laboratorní vyšetření pro diagnózu poruch ABR	290
13.6.1. Odběr vzorků pro stanovení parametrů ABR	290
13.6.2. Stanovení pH	291
13.6.3. Stanovení pCO_2	291
13.6.4. Stanovení pO_2	292
13.7. Poruchy acidobazické rovnováhy	292
13.7.1. Jednoduché poruchy ABR	292
13.7.2. Smíšené poruchy ABR	294
14. Hormony	295
14.1. Obecná endokrinologie	295
14.1.1. Definice hormonů a dělení hormonů	295
14.1.2. Struktura hormonů	295
14.1.3. Mechanismy účinku hormonů	297
14.1.4. Řízení sekrece hormonů	299
14.1.5. Transport hormonů	300
14.2. Hypotalamo-hypofyzární systém	300
14.2.1. Hypotalamus	300
14.2.2. Hypofýza	301
14.2.3. Klinické aplikace	303
14.3. Štítná žláza	304
14.3.1. Hormony štítné žlázy	305
14.3.2. Laboratorní diagnostika funkce štítné žlázy	307
14.3.3. Klinické aplikace	312
14.4. Steroidní hormony	313

14.4.1. Mineralokortikoidy	315
14.4.2. Glukokortikoidy	317
14.4.3. Pohlavní steroidní hormony	321
14.4.4. Klinické aplikace a přehled nejčastějších poruch funkce pohlavních žláz	328
14.5. Dřeň nadledvin	329
14.5.1. Katecholaminy	329
14.5.2. Metody stanovení katecholaminů v plazmě a moči	331
14.5.3. Klinické aplikace. Přehled nejčastějších poruch sekrece katecholaminů.	334
14.6. Metabolismus vápníku, hořčíku a fosforu, hormonální regulace metabolismu kostí, příštitná tělíska	334
14.6.1. Vápník	334
14.6.2 Fosfáty	336
14.6.3. Hořčík	337
14.6.4. Hormonální regulace metabolismu minerálů a kostí	338
Literatura	341